

Redegørelse nr. R 14 (13/4 2016)

Folketinget 2015-16

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget).

Redegørelse af 13/4 16 om rigsfællesskabet 2016.

(Redegørelse nr. R 14).

Statsministeren (Lars Løkke Rasmussen):

1. INDLEDNING

I redegørelsen er hovedvægten lagt på at beskrive problemstillinger, der er specifikke for Færøerne og Grønland eller relaterer sig til forholdet mellem Danmark og henholdsvis Færøerne og Grønland samt til indsatsområder med interesse for alle tre parter i rigsfællesskabet. Redegørelsen behandler således ikke tilsvarende problemstillinger med fokus kun på Danmark. Denne prioritering giver efter regeringens opfattelse det bedste grundlag for en fokuseret og konstruktiv debat om en række emner af betydning for parterne i rigsfællesskabet.

Udvælgelsen af emner i redegørelsen er også udtryk for en prioritering i forhold til aktualitet og væsentlighed. Det betyder, at der er temaer i samarbejdet mellem parterne i rigsfællesskabet, som ikke berøres i redegørelsen. Der er samtidig taget hensyn til, at regeringens redegørelse om det nordiske samarbejde 2014-2015 (R 2 8/10 2015) og regeringens redegørelse om arktisk samarbejde (R 3 9/10 2015) også behandler emner af betydning for rigsfællesskabet.

I Redegørelse om rigsfællesskabet anvendes betegnelsen Naalakkersuisut for Grønlands landsstyre og Inatsisartut for Grønlands Landsting.

Der henvises til Redegørelse om rigsfællesskabet 2014 (R 12 8/4 2014) for en kort orientering om selvstyreordningerne, herunder statens tilskud til Færøerne og Grønland.

Det er hensigten, at Redegørelse om rigsfællesskabet 2016 kan være et væsentligt bidrag til information i forbindelse med Folketingets debat om rigsfællesskabet.

2. FÆRØERNE**2.1 Færøernes økonomi**

Der har været betydelig økonomisk fremgang på Færøerne siden 2013, og ledigheden er lav. Væksten har især været drevet af stigende eksport af fiskeprodukter. Der budgetteres med et mindre overskud på de offentlige finanser i år efter en årrække med underskud.

Der er udsigt til et øget offentligt udgiftspres de kommende mange år, hvor antallet af ældre vil stige mærkbart. Det stiller Færøerne i en situation med behov for betydelig konsolidering af de offentlige finanser.

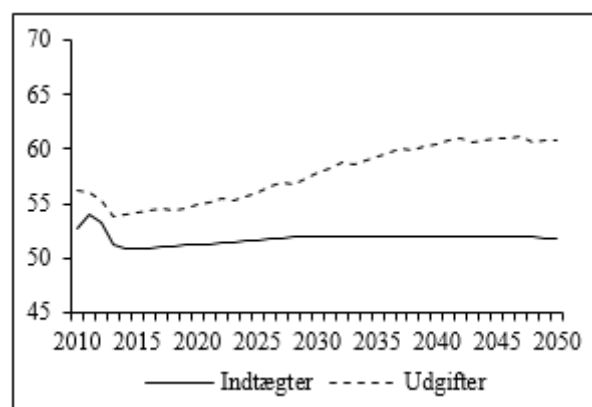
Finanspolitisk holdbarhed

Færøernes Økonomiske Råd har i marts 2015 offentliggjort beregninger af den finanspolitiske holdbarhed for Færøerne. Beregningerne viser, at med den nuværende finansiering og udgiftsmæssige indretning af det færøske velfærdssamfund, så vil de offentlige udgifter være stigende frem mod 2045, mens de offentlige indtægter ikke vil stige tilsvarende, målt som andel af bruttonationalproduktet (BNP), jf. figur 1.

Den nuværende finanspolitik er således ikke holdbar. Færøernes Økonomiske Råds beregninger viser, at der er behov for budgetforbedringer på 750 mio. kr. eller 5 pct. af BNP for at sikre balance mellem indtægter og udgifter på lidt længere sigt.

Store og systematiske underskud vil føre til meget stor gældsætning. Det må i en sådan situation forventes, at der vil blive stillet krav fra långivere om økonomisk opstramning og reformer, som kan sikre balance på de offentlige finanser. Færøernes Økonomiske Råd forventes at offentliggøre nye opdaterede holdbarhedsberegninger i efteråret 2016

Figur 1. Offentlige indtægter og udgifter som andel af BNP, 2010-2050. Pct.

Kilde: Færøernes Økonomiske Råd (Büskaparfrågreiðing).

Det er Færøernes Økonomiske Råds vurdering, at der kan sikres finanspolitisk holdbarhed. Det afhænger dog af politisk vilje og politiske valg. Færøernes landsstyre er opmærksom på udfordringen og arbejder med mulige reformtiltag på fiskeri- og pensionsområdet.

Offentlige finanser

De fremadrettede udfordringer skal ses i lyset af, at der i år budgetteres med et lille overskud på landskassens drifts-, anlægs- og udlånsbudget (DAU-saldo) i en situation med gunstige konjunkturer. Det er udtryk for et betydeligt strukturelt offentligt underskud, jf. tabel 1.

Tabel 1. Landskassens drifts-, anlægs- og udlånsbudget (DAU), 2010-2016. Mio. kr.

	R 2010	R 2011	R 2012	R 2013	R 2014	FL 2015	FL 2016
Indtægter i alt	4.145	4.369	4.223	4.287	4.693	4.467	4.612
- Overførsler fra staten	616	616	624	632	635	642	642
Driftsudgifter mv.	4.571	4.541	4.376	4.463	4.588	4.336	4.418
Anlægsudgifter	155	150	182	237	360	271	185
DAU-saldo	-581	-322	-335	-413	-254	-140	9
Ekstraord. indtægter ¹	0	10	303	175	5	5	5
DAU inkl. ekstraord. indt.	-581	-312	-31	-238	-250	-135	14

1 Færøerne bevilligede i 2008 et lån til Island på 300 mio. kr., som blev tilbagebetalt i 2012. Erhvervsfremmefonden (Vinnuframi) blev i 2011 og 2012 nedkapitaliseret med henholdsvis 10 mio. kr. og 3,4 mio. kr. Landskassen havde i 2013 bl.a. en ekstraordinær indtægt på 160 mio. kr. i forbindelse med nedlæggelsen af Færøernes Landsbank.
Kilde: Landsstyremrådet for finansanliggender (Fíggjarmálaráðið).

Forbedringen af DAU-saldoen siden 2013 skyldes fremgang i konjunkturerne og er ikke udtryk for strukturelle forbedringer af økonomien. Det går aktuelt usædvanligt godt for havbrugene og det pelagiske fiskeri, og de offentlige indtægter er derfor større end normalt.

Finansloven for 2016 (FL16) indeholder ikke reformtiltag, men er baseret på, at den gunstige økonomiske udvikling fortsætter de kommende år. Den seneste større reform, der er vedtaget på Færøerne, er tvungen pensionsopsparing på 1 pct. af arbejdsindkomsten fra 1. januar 2014. Frem mod 2028 øges indbetalingen til 15 pct. af arbejdsindkomsten.

De senere års underskud på DAU-saldoen har medført en stigning i landskassens obligationsgæld fra 17¼ pct. af BNP ved udgangen af 2008 til 36 pct. af BNP ved udgangen af 2015.

Færøernes økonomi vurderes løbende af et internationalt kreditvurderingsbureau. Vurderingen har betydning for renteniveauet på landskassens obligationer og dermed for landskassens renteudgifter. De færøske obligationer er aktuelt kreditvurderet til Aa3. Der er i kreditvurderingen indarbejdet en antagelse om en stærk sandsynlighed for, at staten vil yde Færøerne finansiel bistand i tilfælde af en kritisk økonomisk situation. Uden denne antagelse ville de færøske obligationer være kreditvurderet to trin lavere (A2).

Færøerne har ansvaret for den økonomiske politik og beslutter selv, hvordan det offentlige budget finansieres. Staten garanterer ikke for færøske låneoptag eller låneudstedelser.

Konjunkturudviklingen

Der har været betydelig økonomisk fremgang på Færøerne siden 2013, hvor væksten i nominel BNP foreløbig er opgjort til 7,5 pct., mens forbrugerpriserne faldt med 0,6 pct. Færøernes Økonomiske Råd forventer en årlig vækst i nominel BNP på mellem 5¼ og 6¼ pct. i årene 2014 til 2016. Nationalregnskabet for Færøerne opgøres kun i løbende priser og med periodemæssig forsinkelse. Nationalregnskabstal for 2014 forventes at foreligge i juni 2016.

Den økonomiske aktivitet er især drevet af fiskeeksporten, der er steget som følge af øgede fangster af makrel og sild samt højere priser på laks fra havbrug. Omtrent halvdelen af væksten i nominel BNP i 2013 skyldes stigende priser på laks.

Fiskeri og fiskeindustri er de bærende erhverv på Færøerne, og eksporten af fiskeprodukter udgør ca. 95 pct. af vareeksporten. Økonomien er derfor også meget sårbar overfor ændringer i mængder og priser på fisk.

Størrelsen og sammensætningen af fiskeeksporten er ændret betydeligt de senere år. Fiskeeksporten er øget fra 3,6 mia. kr. i 2008 til 6,6 mia. kr. i 2015 med kraftig vækst i eksporten af laks fra havbrug og pelagiske fisk (makrel og sild), mens der har været tilbagegang i eksporten af bundfisk (torsk, sej og kuller). Kapaciteten i havbrugene er aktuelt fuldt udnyttet.

Privatforbruget har udviklet sig svagt siden den økonomiske krise i 2008. Stigende lønudbetalinger og øget import af forbrugsgoder indikerer dog, at privatforbruget har bidraget positivt til væksten de seneste år. Færøernes Økonomiske Råd skønner en afdæmpet stigning i det nominelle offentlige forbrug på 0,5 pct. i 2015 og 0,6 pct. i 2016. Rådet har tidligere vist, at ændringerne i det offentlige forbrug og i de offentlige investeringer historisk har bidraget til at øge konjunkturudviklingen på Færøerne. Rådet advarer mod at gentage dette og anbefaler i den forbindelse, at de offentlige investeringsplaner genovervejes.

Beskæftigelsen på Færøerne faldt fra 26.000 lønmodtagere i januar 2008 til 23.300 i januar 2011 svarende til godt 10 pct. Beskæftigelsen er siden steget til 25.000 i november 2015. Ledigheden steg fra 1,1 pct. i januar 2008 til 7,9 pct. i januar 2011, men er siden faldet til 2,3 pct. i november 2015. Udviklingen på arbejdsmarkedet skyldes bl.a., at den færøske arbejdsstyrke har kvalifikationer, som er efterspurgt i udlandet, samtidigt med at den er meget mobil.

2.2 Kyststatsforhandlingerne om kvoter for makrel, sild og blåhvilling

Fiskeriet har afgørende betydning for det færøske samfund, og det er bl.a. på den baggrund, at Færøernes stilling i de seneste års konflikter mellem kyststaterne om kvoterne for makrel, sild og nu også uenighed om blåhvilling skal ses.

Makrel

Efter flere års konflikt lykkedes det den 12. marts 2014 kyststatsparterne EU, Norge og Færøerne at blive enige om en

femårig aftale for makrel, hvor man fastsatte fordelingen mellem parterne. For 2016 er den samlede kvote (TAC) fastsat til 895.900 tons. I aftalen er 15,6 pct. af TAC'en ufordelt. Der er således bl.a. afsat en mængde til andre lande, fx Island, Rusland og Grønland, hvis disse lande på et senere tidspunkt tilslutter sig aftalen.

Atlanto-skandisk sild

Kyststaterne er enige om fastsættelse af TAC for atlanto-skandisk sild for 2016, men det er ikke lykkedes for kyststaterne at blive enige om en fordeling for 2016, jf. nedenfor.

Blåhvilling

Det er endnu ikke lykkedes kyststaterne EU, Færøerne, Norge og Island at blive enige om TAC for blåhvilling eller en fordeling for 2016, og der foreligger derfor ikke en kyststatsaftale.

EU og Norge har indgået en aftale for 2016 om kvotefastsættelse for atlanto-skandisk sild og blåhvilling. Øvrige kyststater fastsætter unilateralt deres kvoter for fiskeriet efter atlanto-skandisk sild og blåhvilling i 2016.

2.3 Råstofområdet

Færøerne har et potentiale for kulbrinter (olie og gas), men ikke for hårde mineraler. Interessen fra olieselskaberne har hidtil koncentreret sig om havområdet øst og sydøst for Færøerne op mod den britiske kontinentsokkel. Der er siden 2001 gennemført i alt ni efterforskningsboringer med de to sidste i 2014, men der er ikke gjort kommercielle fund. Efter de sidste to boringer er der tilbageleveret flere licenser, og der er nu kun to tilladelser til efterforskning, som blev givet til DONG i sommeren 2013. Der er ingen kendte planer om efterforskningsboringer de kommende år.

2.4 Overtagelse af sagsområder

I landsstyrets koalitionsgrundlag er det bl.a. anført, at sagsområderne person-, familie- og arveret, luftfart samt udlændingeområdet og grænsekontrollen vil blive overtaget i denne valgperiode. Efter lov om de færøske myndigheders overtagelse af sager og sagsområder overgår visse sagsområder – herunder de ovenfor nævnte sagsområder – til de færøske myndigheder på tidspunkter, der fastsættes af de færøske myndigheder efter forhandling med de danske myndigheder. Der er på de nævnte områder etableret samarbejder mellem de involverede færøske og danske myndigheder med henblik på at udarbejde beslutningsgrundlag til brug for de færøske myndigheders beslutning om overtagelse af sagsområderne.

3. GRØNLAND

3.1 Grønlands økonomi

Grønland er udfordret i forhold til vækst, beskæftigelse og finanspolitisk holdbarhed. Der var fremgang i Grønlands økonomi i 2015 efter tre år med tilbagegang. Fremgangen ventes at fortsætte i år, men den er ikke udtryk for, at de grundlæggende problemer i økonomien er løst.

Der er udsigt til et øget offentligt udgiftspres de kommende mange år, hvor antallet af ældre vil stige mærkbart. Grønlands Økonomiske Råd har gennem en årrække påpeget, at det stiller Grønland i en vanskelig økonomisk situation med behov for nye indtægter og reformer, hvis det grønlandske velfærdssamfund skal fremtidssikres.

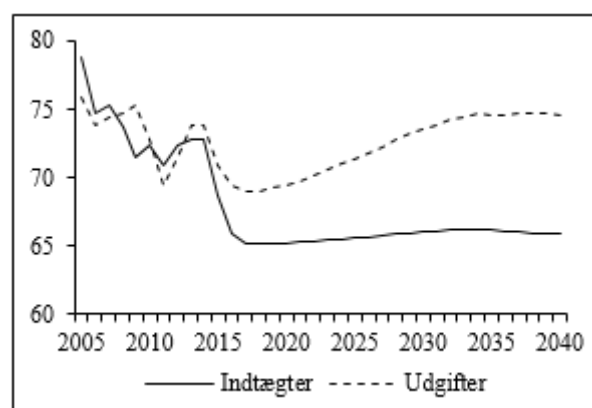
Finanspolitisk holdbarhed

Grønlands Økonomiske Råd har siden 2010 foretaget beregninger, der viser, at de offentlige udgifter med den nuværende finansiering og udgiftsmæssige indretning af det grønlandske velfærdssamfund vil være stigende frem mod 2040, mens de offentlige indtægter vil være svagt faldende målt som andel af BNP, jf. figur 2.

Den nuværende finanspolitik er således ikke holdbar. Grønlands Økonomiske Råds seneste beregninger viser, at der er behov for budgetforbedringer på op mod 750 mio. kr. eller 5½ pct. af BNP for at sikre balance mellem indtægter og udgifter på lidt længere sigt.

Store og systematiske underskud vil føre til meget stor gældsætning. Skulle en sådan situation opstå, må det forventes, at der vil blive stillet krav fra långivere om økonomisk opstramning og reformer, som kan sikre balance på de offentlige finanser.

Figur 2. Offentlige indtægter og udgifter som andel af BNP, 2005-2040. Pct.

Kilde: Grønlands Økonomiske Råd.

Der er på Inatsisartuts efterårssamling 2015 vedtaget reformer af alderspension, førtidspension og boligsikring. Formanden for Grønlands Økonomiske Råd har i den forbindelse bemærket, at reformerne ikke er tilstrækkelige. Det er nødvendigt, at der på kort sigt igangsættes en mere omfattende reformproces i Grønland. En udskydelse vil alene øge problemernes omfang og medføre behov for kraftigere tiltag senere.

Naalakkersuisut har meddelt, at der på Inatsisartuts forårssamling 2016 vil blive fremlagt en ny holdbarheds- og vækstplan.

Regeringen har tilbudt Naalakkersuisut rådgivning og administrativ bistand i forhold til nogle af de reformer og initiativer, som Naalakkersuisut planlægger at gennemføre.

Finansdepartementet i Grønland har det seneste år arbejdet med udkast til en budget- og regnskabslov, der indeholder begrænsninger på mulighederne for udgiftsvækst og underskud i selvstyret og kommunerne. Budgetloven skal medvirke til at sikre holdbare offentlige finanser. Finansministeriet har bidraget med faglig rådgivning, og det er forventningen, at budgetloven vil blive 1. behandlet på Inatsisartuts forårssamling 2016, og 2. og 3. behandlet på efterårssamlingen 2016.

Offentlige finanser

Der var i perioden 2010-2013 overskud på landskassens drifts- og anlægsbudget (DA) trods svage konjunkturer i slut-

ningen af perioden, men i 2014 vendte udviklingen til et markant underskud på 222 mio. kr., svarende til 1½ pct. af BNP, jf. tabel 2.

Tabel 2. Landskassens drifts- og anlægsbudget (DA), 2013-2019. Mio. kr.

	R 2013	R 2014	FL 2015	FL 2016	BO 2017	BO 2018	BO 2019
Indtægter i alt	6.523	6.630	6.513	6.594	6.560	6.575	6.574
- Overførsler fra staten	3.624	3.642	3.679	3.682	3.682	3.682	3.682
Driftsudgifter mv.	5.856	5.888	5.942	6.009	5.891	5.885	5.877
Anlægsudgifter	597	896	598	686	743	627	561
DAU-saldo	71	-154	-27	-100	-74	64	136
DA-saldo	78	-222	-64	-57	-42	31	98

Kilde: Grønlands Selvstyre. *Finanslov for 2016*.

Da finansloven for 2014 (FL14) blev vedtaget, blev der budgetteret med et overskud på DA-saldoen på 21 mio. kr. Den ugunstige udvikling i 2014 skyldes især, at de indirekte skatter indbragte noget mindre end ventet, og at der bl.a. blev vedtaget en tillægsbevilling på 174 mio. kr. til fremrykning af renoverings- og anlægsopgaver med henblik på at nedbringe ledigheden.

Der blev på FL15 budgetteret med et underskud på DA-saldoen på 64 mio. kr. i 2015. Der foreligger aktuelt ikke oplysninger om den faktiske udvikling i indtægter og udgifter i 2015, udover et noget lavere provenu fra makrelafgift end forudsat. Landskassens regnskab for 2015 forventes at foreligge i april 2016.

Det er Naalakkersuisuts målsætning, at der samlet set skal være balance på DA-saldoen i budgetperioden 2016-2019, hvilket der også budgetteres efter på FL16. Udviklingen i DA-saldoen følger de senere års mønster med underskud i

finanslovsåret og overskud i slutningen af finanslovsperioden.

Den offentlige sektor i Grønland har et gunstigt gældsudgangspunkt i forhold til de finanspolitiske udfordringer. Landskassen havde ved udgangen af 2014 en nettoformue på godt 0,5 mia. kr. eller 3½ pct. af BNP, mens de store selvstyrejede selskaber på samme tidspunkt havde en nettogæld på godt 2,3 mia. kr. eller 17½ pct. af BNP. De grønlandske kommuner har ikke nettogæld.

Grønland har ansvaret for den økonomiske politik og beslutter selv, hvordan det offentlige budget finansieres. Staten garanterer ikke for evt. grønlandsk låneoptag eller låneudstedelser.

Konjunkturudviklingen

Der var fremgang i Grønlands økonomi i 2015 efter tre år med tilbagegang. Fremgangen ventes ifølge Grønlands Økonomiske Råd at fortsætte i år, jf. tabel 3.

Tabel 3. Forsyningsbalancen 2011-2016. Årlig realvækst i pct.

	Andel af BNP i 2014	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Privat forbrug	47,6	2,7	-1,8	-0,3	-1,7	1,1	1,0
Offentligt forbrug	54,5	-1,1	-0,5	2,2	0,6	0,5	0,5
Bruttoinvesteringer	17,2	27,4	-40,6	-22,8	-44,0	26,8	20,8
Eksport af varer og tjenester	33,4	-1,7	-3,9	-1,5	0,9	-1,5	7,4
Tilgang/endelig anvendelse	151,7	7,9	-15,1	-6,8	-3,0	3,9	5,3
Import af varer og tjenester	51,7	14,2	-29,3	-13,6	-10,2	5,9	9,3
Bruttonationalprodukt (BNP)	100,0	2,2	-0,5	-1,3	-1,6	2,7	2,9

Kilde: 2013-2014 foreløbige tal fra Grønlands Statistik. 2015-2016 skøn fra Grønlands Økonomiske Råd. Grønlands BNP er foreløbig opgjort til 13,7 mia. kr. i 2014.

Den økonomiske fremgang i 2015 og 2016 skyldes især øget aktivitet indenfor bygge- og anlægsvirksomhed. Det afspejler

dels nogle store enkeltprojekter udenfor finansloven (containerhavn og statens anstaltsbyggeri i Nuuk), dels en ventet

normalisering af niveauet for selvstyrets anlægsinvesteringer, som var meget lavt i 2014.

Der er et stort behov for nye erhverv i Grønland. Råstofudvinding fremstår fortsat som det der har størst potentiale, men forventningerne til området er dæmpet betydeligt de senere år. Det er imidlertid positivt, at et canadisk mineselskab i efteråret 2015 påbegyndte etableringen af en rubinmine ved Qeqertarsuaat (Fiskenæsset) 160 km syd for Nuuk. Minen forventes i drift i sommeren 2016 og er den første i Grønland, efter at selvstyret overtog råstofområdet den 1. januar 2010. Mineprojektet vil lokalt bidrage til øget aktivitet og beskæftigelse.

Investeringer i forbindelse med muligt anlæg af lufthavn vil på kort sigt kunne medvirke til at opretholde en positiv realvækst i BNP, hvis den nødvendige finansiering kan tilvejebringes. Projekterne skal være rentable for at skabe vækst på længere sigt.

Grønlands eksport af varer og tjenester har over en længere årrække været stagnerende. Udviklingen i eksporten afspejler især aktiviteten i fiskeriet, hvor mulighederne for at øge mængderne er begrænsede.

I rejfiskeriet – det økonomisk vigtigste – er kvoterne sænket fra 124.000 tons i 2011 til 73.000 tons i 2015. Stigende verdensmarkedspriser siden 2010 har dog betydet en fortsat god økonomi i rejfiskeriet med betydelige overskud i de store selskaber.

Grønlands Naturinstitut anbefalede i september 2015 en rejekvote på 90.000 tons i 2016. Undersøgelser viser, at der er et stort antal små rejer på vej ind i fiskeriet i Vestgrønland. Det ser dermed ud til, at flere års negativ udvikling i rejebestanden er vendt. Naalakkersuisut har på den baggrund fastsat rejekvoten til 87.000 tons i 2016. Det ventes også at bidrage til øget økonomisk vækst i år.

Der har de senere år været en betydelig stigning i fangsten af hellefisk – særligt i det kystnære fiskeri, hvor kvoterne er blevet forhøjet. Kvoterne i det kystnære fiskeri oversteg i 2015 den biologiske rådgivning med godt 20 pct.

Grønland har siden 2010 foretaget fiskeri af bl.a. makrel og sild i farvandet ved Østgrønland. Fiskeriet efter makrel forløb godt i 2014, og der blev fisket 78.000 tons af en kvote på 100.000 tons. Naalakkersuisut fastsatte på den baggrund en kvote på 85.000 tons i 2015, men der blev kun fisket knap 31.000 tons på grund af bl.a. kolde havstrømme og dårligt vejr. Fiskeriet af makrel kan bidrage til at styrke den økonomiske aktivitet, eksporten og de offentlige finanser i de kommende år, hvis bestanden er til stede i grønlandsk farvand og tilstrækkelig robust.

Væksten i det private forbrug har de senere år været negativ. Udviklingen skal bl.a. ses i sammenhæng med en svag udvikling på arbejdsmarkedet. Ledigheden var i 2014 på godt 10 pct., men er siden da faldet i forbindelse med den forbedrede konjunktursituation.

Den svage udvikling på arbejdsmarkedet udgør et væsentligt problem, der ikke alene skyldes et beskedent vækstpotentiale i økonomien, men også strukturelle udfordringer. En betydelig andel af den højtuddannede arbejdskraft kommer udefra på grund af et lavt uddannelsesniveau i den grønlandske befolkning. Samtidig har der de senere år været en betydelig stigning i antallet af udenlandske lavtlønnede, som er beskæftiget på områder med ufaglært arbejdskraft.

De strukturelle udfordringer vedrører således ikke alene at højne arbejdsstyrkens generelle kvalifikationer, men også at fremme forhold vedrørende mobilitet og incitamenter.

Uddannelsesniveauet i Grønland er lavt internationalt set. Kun omkring halvdelen af en ungdomsårgang får en kompetencegivende uddannelse. En stor del af eleverne, der forlader folkeskolen, er ikke rustet til at starte på og gennemføre et videre uddannelsesforløb, og det viser sig bl.a. ved et markant frafald på ungdomsuddannelserne. I 2013 var 61 pct. af 16-18 årige i Grønland uden for uddannelsessystemet. Det er internationalt set meget højt.

Det lave uddannelsesniveau afspejler sig også på arbejdsmarkedet, hvor ca. 85 pct. af de ledige ikke har en uddannelse udover folkeskolen.

Der har de senere år været nettoudvandring fra Grønland. Befolkningens størrelse er faldet med 900 personer siden 2012 og udgjorde 55.847 personer pr. 1. januar 2016. Mere end 20 pct. af den grønlandske fødte befolkning bor uden for Grønland, primært i Danmark, og for aldersgruppen 30-40 år er det over 30 pct. Der er flere motiver bag tilflytningen til Danmark. En del er under uddannelse, over halvdelen er i beskæftigelse, mens godt hver femte er på overførselsindkomster, hvilket tyder på en vis social migration.

3.2 Erhvervsudvikling i Grønland, herunder på råstofområdet

Selvstyret har overtaget erhvervsområdet, men der er samarbejde mellem Grønland og Danmark på området.

En fælles dansk-grønlandsk arbejdsgruppe offentliggjorde den 4. februar 2015 en rapport om fremme af kommercielt erhvervssamarbejde mellem Grønland og Danmark. Rapporten indeholder en række anbefalinger, som inden for rammerne af selvstyreloven kan fremme det kommercielle samarbejde mellem erhvervslivet i Grønland og Danmark, og som kan bidrage positivt til erhvervsudviklingen i Grønland på kommercielle vilkår.

Som opfølgning på rapporten har der især været fokus på at tiltrække finansiering til erhvervsudvikling på kommercielle vilkår. Vækstfonden kan nu yde medfinansiering til virksomheder med hjemsted i Grønland, både i form af egenkapitalinvesteringer, lån og garantier. Eksportkreditfonden kan garantere grønlandske projekters køb af danske produkter. Desuden har Den Nordiske Investeringsbank medio 2015 etableret en Arktisk lånefacilitet på 500 mio. euro. Endelig er der i regi af den Europæiske Fond for Strategiske Investeringer sikret mulighed for, at der kan ydes finansiering til projekter med deltagelse af et EU-land og et Oversøisk Land og Territorium (OLT), herunder Grønland, såfremt projektet i øvrigt er kommercielt, sundt og opfylder relevante kriterier.

I overvejelserne om, hvordan Grønland kan sikres nye indtægter og dermed blive mere økonomisk selvberørende, har udnyttelse af mineralske råstoffer særlig fokus. Grønland har både et potentiale for kulbrinter (olie og gas) og for hårde mineraler.

På kulbrinteområdet har Naalakkersuisut afholdt udbudsrunder for efterforsknings- og udnyttelsestilladelser ca. hvert andet år siden 2002. Udbudsrunderne har primært omfattet havområder vest for Grønland, men i 2014 blev der afsluttet en udbudsrunde for et havområde i Nordøstgrønland, ligesom der i 2015 blev udstedt to efterforskningstilladelser til Jameson Land. Der er sket en række tilbagemeldinger og tilladelser i Vestgrønland, og der forventes yderligere tilbageleveringer i løbet af 2016. De lave oliepriser betyder, at forventningerne til nye aktiviteter aktuelt er forholdsvis lave. Der er således ingen kendte planer om efterforskningsboringer de kommende år.

På mineralområdet er der et fald i efterforskningstilladelser fra 67 i december 2014 til 59 i januar 2016.

I marts 2014 meddelte Naalakkersuisut udnyttelsestilladelse til en rubinmine ved Qeqertarsuaatsiaa (Fiskenæsset), jf. ovenfor i pkt. 3.1. Naalakkersuisut har i 2015 tildelt udnyttelsestilladelse til et industrimineralprojekt ved Kangerlussuaq, hvor planen er at starte produktion af mineralet anorthosit til brug for bl.a. fiberglas.

Et af de potentielt største projekter i forhold til beskæftigelse er Isukasia jernmineprojektet i Godthåbsfjorden, som har en udnyttelsestilladelse, men som foreløbigt er sat i bero på grund af lave jernmalmspriser.

De væsentligste projekter er herudover sjældne jordartsmetaller, zink og uran ved Kvanefjeldet, sjældne jordarter ved Kringlerne og zink ved Citronen Fjord, hvor der for de to sidstnævnte er indsendt udnyttelsesansøgninger.

Naalakkersuisut har med Olie- og Mineralstrategien fra februar 2014 ændret beskattningen af mineralske råstoffer, herunder introduceret royalty (afgift som pålægges direkte på produktionen). Dette indgår i de nyeste oliestilladelser og efterforsknings- og udnyttelsestilladelser for mineraler. Royalties indebærer en mere jævn strøm af offentlige indtægter end selskabsskatter. Det vil samtidig betyde, at Grønland vil få større nytte af, at årlige indtægter fra råstofudvinding op til 75 mio. kr. (2009 pris- og lønniveau) tilfalder selvstyret, jf. selvstyrelovens § 8, stk. 1.

Danmark og Grønland har et tæt samarbejde på råstofområdet. Der er således efter selvstyreloven indgået aftaler om samarbejde mellem henholdsvis De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland (GEUS) og Råstofstyrelsen samt mellem Nationalt Center for Miljø og Energi (DCE, tidligere DMU), Grønlands Naturinstitut og Miljøstyrelsen for Råstofområdet om rådgivning og anden opgavevaretagelse på råstofområdet.

Det er regeringens opfattelse, at et fåtal af andre råstoffer end uran også kan have udenrigs-, forsvars- eller sikkerhedspolitiske aspekter – afhængig af forholdene vedrørende det enkelte råstof/råstofprojekt. Det gælder fx sjældne jordarters metaller. Der er etableret et konstruktivt samarbejde og gensidig informationsudveksling mellem danske og grønlandske myndigheder for bl.a. at kunne sikre varetagelse af Kongerigets samlede udenrigs-, forsvars- og sikkerhedspolitiske interesser.

3.3 Samarbejdsaftaler om udenrigs-, forsvars- og sikkerhedspolitiske forhold vedr. uran

Grønland og Danmark har fortsat det tætte og konstruktive samarbejde om opfølgningen på anbefalingerne i uranarbejdsgruppens rapport fra 2013. Regeringen og Naalakkersuisut har primo 2016 indgået en række aftaler, der fastlægger den samlede ramme for, hvordan Danmark og Grønland samarbejder om de særlige udenrigs-, forsvars- og sikkerhedspolitiske forhold, der knytter sig til udvinding og eksport af uran og andre radioaktive stoffer i Grønland. Med aftalerne etableres et konkret samarbejde mellem Danmark og Grønland, der sikrer, at Grønland kan fortsætte sine bestræbelser på at udvide sin minedrift samtidig med, at Kongeriget overholder de internationale forpligtelser og lever op til de højeste internationale standarder.

En overordnet samarbejdsaftale udgør rammen for det samlede aftalekompleks. Der er desuden indgået to dansk-grønlandske fælleserklæringer om henholdsvis sikkerhedskontrol og eksportkontrol, og regeringen har fremsat to lovforslag herom i Folketinget. Samtidig forelægges lovforslagene for Inatsisartut på forårssamlingen 2016. Endelig er der

indgået en aftale, der vedrører dele af kompetencen på området nuklear sikkerhed knyttet til minedrift i Grønland.

Der pågår et fælles dansk-grønlandsk arbejde for at realisere, at den territoriale begrænsning for Grønland for seks internationale konventioner på det nukleare område ophæves.

3.4 Servicekontrakten på Thulebasen

USA offentliggjorde ultimo oktober 2014 udfaldet af udbudsrunden om servicekontrakten på Thulebasen for perioden efteråret 2015-2022. Der blev af de involverede virksomheder efterfølgende gjort indsigelser imod udfaldet af udbudsrunden, hvilket primo juni 2015 resulterede i, at en amerikansk domstol underkendte valget af ny serviceleverandør. Der pågår stadig appelsager i det amerikanske retssystem herom.

Parallelt hermed gennemføres forhandlinger mellem Danmark og Grønland på den ene side og USA på den anden. Forhandlingerne vedrører rammerne for kommende udbud, herunder med det formål at sikre, at den amerikanske tilstedeværelse i Grønland også fremover i videst muligt omfang kommer Grønland og det grønlandske samfund til gode, jf. aftalegrundlaget.

3.5 Grønlands relation til EU i forhold til fiskeri

Grønland, Danmark og EU-Kommissionen underskrev i december 2015 en ny Protokol til Fiskeripartnerskabsaftalen for en femårig periode 2016-2020. Aftalen er gensidigt fordelagtig og giver Grønland en årlige finansielle godtgørelse på 17,8 mio. euro til gengæld for EU-adgang til at fiske bl.a. torsk, rødfisk, hellefisk og rejer i grønlandske farvande.

3.6 Socialt udsatte grønlændere i Danmark

Socialt udsatte grønlændere udgør en mindre del af den samlede gruppe af grønlændere i Danmark. De er i udgangspunktet ramt af de samme sociale problemer som udsatte danskere, men der kan være kulturelle og sproglige barrierer, som gør dem særligt sårbare.

Der blev med satspuljeaftalen for 2013 afsat i alt 13,4 mio. kr. over fire år til en strategi for socialt udsatte grønlændere og deres børn i Danmark. Projektets formål er at sikre en bedre inklusion af socialt udsatte grønlændere i de involverede kommuner og nedbringe antallet af socialt udsatte grønlændere i Danmark. Strategien har særlig fokus på brobygning mellem private/frivillige indsatser og den kommunale indsats. Samtidig blev der på finansloven for 2015 afsat 4 mio. kr. til De Grønlandske Huses arbejde med at styrke inklusionsindsatsen over for nytilkomne grønlændere i Danmark, og med satspuljeaftalen for 2016 blev der afsat yderligere 4 mio. kr. til formålet.

De Grønlandske Huse i Danmark yder – sammen med bl.a. Kofoeds Skole og Foreningen Grønlandske Børn – en indsats over for socialt udsatte grønlændere i Danmark. De årlige faste bevillinger til De Grønlandske Huse er med satspuljeaftalen for 2014 hævet fra 2,9 mio. kr. til 6,2 mio. kr. fra 2014 og frem. En række sociale projekter under De Grønlandske Huse, som hidtil har været baseret på midlertidige bevillinger, kan dermed videreføres.

Der samarbejdes løbende mellem danske og grønlandske myndigheder på det sociale område, særligt med fokus på erfarings- og vidensudveksling.

3.7 Samarbejde om socialt udsatte børn og unge i Grønland

Det grønlandske Departement for Familie, Ligestilling og Sociale Anliggender har rettet henvendelse til Socialstyrelsen med henblik på bistand og sparring ift. et styrket juridisk og

fagligt tilsyn på socialområdet og inspiration til at udarbejde vejledningsmateriale til sagsbehandlingen og de sociale indsatser i Grønland.

3.8 Grønlandsk præst i Danmark

Der har siden juni 2014 været ansat en grønlandsk præst tilknyttet Århus Stift til betjening af de grønlandere, der opholder sig frivilligt i Danmark. Kirkeministeren er i dialog med selvstyret med henblik på at afdække muligheder for en yderligere forbedring af den kirkelige betjening for de grønlandere, der opholder sig frivilligt i Danmark.

3.9 Kommunefogeder

Kommunefogederne udfører et vigtigt arbejde i lokalsamfundet ved at bistå politiet i bygder, hvor der ikke er en politistation. Grønlands Politi har stor fokus på kommunefogedernes forhold og iværksætter bl.a. et efteruddannelsesforløb for kommunefogeder i 2016.

4. FÆLLES INDSATSOMRÅDER INDEN FOR RIGSFÆLLESSKABET

4.1 Forfatningsarbejde

Både på Færøerne og i Grønland drøftes spørgsmålet om at arbejde med egne forfatninger. Regeringen er positiv over for dialog med Færøerne og Grønland om de spørgsmål, der opstår i forbindelse med et forfatningsarbejde med henblik på at sikre, at egne forfatninger kan rummes inden for rigsfællesskabets rammer. Samtidig er det regeringens opfattelse, at spørgsmålet om selvstændighed for Færøerne og Grønland afgøres af det færøske og det grønlandske folk.

4.2 Styrkelse af lovgivningsarbejdet vedrørende Færøerne og Grønland

Regeringen opprioriterer løbende at opdatere lovgivningen for Færøerne og Grønland på områder, som Danmark har ansvaret for. Justitsministeriet har som led i at styrke arbejdet med ministeriets sager vedrørende Færøerne og Grønland oprettet en nordatlantisk enhed.

4.3 Samarbejde på udenrigsområdet

Færøerne og Grønland har over årene øget det internationale engagement og samarbejder tæt med Danmark på det udenrigspolitiske område inden for de retlige rammer, der bl.a. følger af grundloven. Samarbejdet foregår både bilateralt og i en lang række internationale fora, hvor der forinden deltagelsen foregår en tæt koordinering af rigsfællesskabets interesser. Udenrigsministeriet og ambassaderne fungerer som udenrigstjeneste for hele Kongeriget og støtter aktivt Færøerne og Grønland i den internationale interessevaretagelse.

EU-samarbejde mv.

EU er en vigtig samarbejdspartner for Færøerne og Grønland, og der arbejdes målrettet på at styrke og udbygge relationerne.

Centralt i Grønlands samarbejde med EU står fiskeriprotokollen og gennemførelsen af aktiviteter til udvikling af den grønlandske uddannelsessektor som fastlagt i Partnerskabsaftalen fra 2014 med et rammebeløb på 217,8 mio. euro over syv år fra 2014-2020. Grønland er omfattet af EU's ordning for Oversøiske Lande og Territorier (OLT) og prioriterer samarbejdet i dette forum højt. Udenrigsministeriet deltager sammen med Grønland i EU-OLT Forum for at sikre et moderni-

seret og ligeværdigt forhold. Grønland og Danmark underskrev i marts 2015 en fælles erklæring med EU, som knytter de forskellige aftaleforhold mellem Grønland og EU sammen og forpligter parterne til at styrke samarbejdet inden for fx råstoffer, forskning og turisme.

Færøernes landsstyre ønsker at genoptage drøftelserne med EFTA-landene (Norge, Island, Schweiz og Liechtenstein) om et evt. færøsk medlemskab af EFTA.

Færøernes og Grønlands hvalfangst

Færøerne oplevede også i 2015 en omfattende NGO-kampagne imod grindefangsten med tilstedeværelse af et stort antal udenlandske aktivister fra en yderliggående international organisation. Det medførte flere episoder med brug af ulovlige protestformer og efterfølgende domme for overtrædelse af færøsk lovgivning. Politiet har i forbindelse med retshåndhævelsen modtaget bistand fra Forsvarsministeriet. Udenrigsministeriet, herunder ambassaderne, har i koordination med det færøske landsstyre imødegået international civilsamfundskritik baseret på urigtig information om Færøernes hvalfangst. Færøerne har egen lovgivnings- og forvaltningskompetence for fangst af småhvaler.

Udenrigsministeriet har sammen med Grønlands Departement for Fiskeri, Fangst og Landbrug taget initiativ til at styrke forvaltningen af hvalkvoter til oprindelige folk i IWC. Målet er at opnå en mere transparent, videnskabsbaseret og fair kvoteforvaltning, som er afpolitiseret og adskilt fra den globale uenighed om kommerciel hvalfangst, og som skal sikre bedre overensstemmelse med forpligtelser indgået i andre internationale fora. Det gælder især oprindelige folks ret til moderne udvikling og til selv at tage ansvar for og definere sit subsistensbehov.

Grønlands sælfangst

EU vedtog 1. oktober 2015 en ændring af forordningen om handel med sælprodukter på baggrund af en WTO-afgørelse fra maj 2014 i en sag indbragt af Norge og Canada. Efter en fælles dansk-grønlandsk indsats lykkedes det at bevare Inuit-undtagelsen, der giver grønlandske sælprodukter fuld adgang til EU. I forordningen blev indsat en henvisning til ILO-konvention 169, og en EU-forpligtelse til at informere om regler for salg af sælprodukter fra inuitsamfund.

Udenrigsministeriet og Grønlands Departement for Fiskeri, Fangst og Landbrug vil fortsat arbejde for at øge Grønlands sæleksport og for at holde Kommissionen fast på forpligtelsen til at sikre, at borgere og myndigheder i Europa er bekendt med lovligheden af grønlandske sælprodukter og har tillid til legitimiteten heraf. Regeringen og Naalakkersuisut mener fortsat grundlæggende, at bæredygtige sælprodukter frit bør kunne handles internationalt på linje med andre naturressourcer uden handelshindringer og stigmatisering.

Internationalt handelssamarbejde

Færøerne og Grønland har en interesse i at styrke og udvikle handelssamarbejdet med tredjelande, især på fiskeriområdet. Færøerne ønsker bl.a. at se nærmere på mulighederne for at indgå frihandelsaftaler med en række tredjelande samt på at modernisere frihandelsaftalen med EU. Fra dansk side har man støttet Færøernes ønske i EU-regi. Grønland har bl.a. iværksat en kortlægning af internationale samhandelsprioriteter samt væsentlige toldbarrierer for grønlandske eksportprodukter.

Udenrigsministeriet og ambassaderne støtter aktivt Færøerne og Grønland i bestræbelserne på at fremme deres handelsinteresser internationalt og sikre gunstig adgang for Færøerne og Grønland til relevante eksportmarkeder. Det omfatter konkrete handelsfremstød og støtte til erhvervsvirksomheder fra de to rigse dele såvel som dialog om mulighederne for at indgå bilaterale frihandelsforhandlinger med tredjelande.

Oprindelige folk og FN-systemet

I december 2015 blev der afholdt et nordisk møde om opfølgning på resultatet fra Verdenskonferencen om Oprindelige Folk med deltagelse af de nordiske oprindelige folk. Der var enighed om at bidrage aktivt i 2016 til FN-processerne om at styrke mandatet for Ekspertmekanismen for Oprindelige Folks Rettigheder samt oprindelige folks deltagelse i FN. Fra dansk-grønlandsk side arbejdes der for at sikre, at internationale forpligtelser indgået i FN gennemføres i praksis.

FN's klimatopmøde, COP21

Forud for COP21 koordinerede den danske delegation tæt med Færøerne og Grønland, ligesom det grønlandske selvstyre var repræsenteret. Fra grønlandsk side havde man under forhandlingerne især fokus på anerkendelse af oprindelige folks rettigheder i aftalen. Det lykkedes at sikre en henvisning til oprindelige folks rettigheder i aftalens præambel. Endvidere fremgår det af aftalens afsnit om tilpasning til klimaforandringerne, at der bl.a. skal tages højde for oprindelige folks viden.

4.4 Kontinentalsokkelprojektet

Kongeriget indleverede den 15. december 2014 videnskabelig dokumentation til Kommissionen for Kontinentalsokkens Grænser (CLCS) for det femtekrav på kontinentalsokkel udenfor 200 sømil, som dækker et område nord for Grønland på ca. 895.000 km². Der er nu indleveret krav på kontinentalsoklen nord og syd for Færøerne samt syd, nordøst og nord for Grønland.

Kravet nord for Færøerne blev færdigbehandlet og anerkendt i 2014. Der forestår formentlig nu et mere end 10 år langt beredskabs- og forhandlingsforløb for de øvrige fire områder. Kravet syd for Færøerne blev indleveret i december 2010 og præsenteret for CLCS i marts 2011. Den videre behandling i CLCS af kravet er imidlertid sat i bero, da Island har gjort indsigelse mod behandling af overlappende submissioner fra Kongeriget, UK og Irland i området. De tre krav ved Grønland forventes præsenteret for CLCS i sensommeren 2016, mens selve behandlingen ligger flere år ude i fremtiden.

4.5 Forsvarets opgaveløsning på Færøerne og i Grønland

Forsvaret varetager suverænitets- og myndighedsopgaver på Færøerne og i Grønland i form af farvandsovervågning og suverænitetshævdelse. I Grønland varetages tillige eftersøgnings- og redningstjeneste samt opgaver på havmiljøområdet. Forsvaret bidrager også med løsning af en række øvrige opgaver, fx vedrørende fiskeriinspektion, søopmåling og støtte til politiet.

Havmiljørisikoanalyse

På baggrund af Aftale på Forsvarsområdet 2013-2017 er der udarbejdet en risikoanalyse for havmiljøet i og omkring Grønland. Risikoanalysen giver et fælles billede af de samlede risici i relation til havmiljøet omkring Grønland til brug

for både danske og grønlandske myndigheder. Som opfølgning på risikoanalysen er der udarbejdet en analyse vedrørende risikoreducerende og beredskabsmæssige tiltag på havmiljøområdet. Analyserne vil bl.a. danne grundlag for en kommende fastlæggelse af havmiljøberedskabet i Grønland.

Analyse af Forsvarsministeriets opgaveløsning i Arktis

På baggrund af Aftale på Forsvarsområdet 2013-2017 iværksatte regeringen i december 2013 en analyse af Forsvarsministeriets fremtidige opgaveløsning i Arktis med henblik på – bl.a. gennem nye teknologier og samarbejde – at skabe en styrket, robust og fremtidssikret struktur. Analysen omfatter Forsvarsministeriets opgaveløsning på alle de områder, hvor Forsvarsministeriet varetager opgaver på Færøerne og i Grønland. En række ministerier og repræsentanter fra Færøerne og Grønland er inddraget i arbejdet. Analysen forventes færdiggjort i foråret 2016.

Eftersøgning og redning (SAR)

Forsvaret gennemførte i 2015 et udbud vedrørende det landbaserede helikopterberedskab i Grønland. Udbuddet var baseret på en videreførelse af niveauet for det eksisterende beredskab, og det resulterede i, at der blev indgået en ny toårig kontrakt med Air Greenland.

4.6 Kortlægning

Der er i 2015 indledt en topografisk nykortlægning af Færøerne. Nykortlægningen gennemføres i samarbejde med Umhvørvisstovan (den færøske kortlægningsmyndighed).

A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal har givet tilsagn omfinansiering af et pilotprojekt i 2014-17 om ny landkortlægning i Grønland. Kortlægningen sker i samarbejde med selvstyret og vil bidrage til at understøtte en række samfundsaktiviteter inden for bl.a. miljø, råstofudvinding, turisme og infrastruktur samt suverænitetshævdelse, SAR-beredskab og miljøovervågning. Omkostningerne til pilotprojektet udgør ca. 15 mio. kr. Der stilles herudover fra primo 2016 en række datakilder om Grønland frit til rådighed.

Der blev i 2009 indgået aftale mellem regeringen og Naalakkersuisut, bl.a. om at øge fremdriften for udarbejdelse af søkort for Grønland med henblik på at øge sejladsikkerheden. Efter aftalen skal alle søkort over den sydvestlige del af Grønland være nyoprettede inden udgangen af 2018. Kompetencetab i Geodatastyrelsen kan imidlertid forventes at påvirke opfyldelsen af produktionsplanen.

4.7 Finansiell regulering og tilsyn

Finansiell regulering og tilsyn er rigsansliggende. Reguleringen på områderne har – i sammenhæng med den førte økonomiske politik på Færøerne og i Grønland – stor betydning for den finansielle stabilitet. De færøske og grønlandske bankmarkeder er bl.a. karakteriseret ved, at der er færre institutter end i Danmark, at flere institutter har forholdsvis store markedsandele, samt at en række institutter er store i forhold til Færøernes og Grønlands BNP.

Ultimo 2014 iværksatte Erhvervs- og Vækstministeriet et arbejde med at opdatere den finansielle lovgivning for henholdsvis Færøerne og Grønland, herunder i forhold til EU's seneste regler om kapitalkrav (CRR-forordningen og CRD IV-direktivet). Reglerne om kapitalkrav trådte i kraft på Færøerne den 1. juli 2015 og i Grønland den 1. januar 2016. Finanstilsynet udpegede den 30. november 2015 BankNordik, Eik Banki og Norðoya Sparikassi som systemisk vigtige finansielle

le institutter (SIFI'er) på Færøerne. Fra 1. januar 2016 trådte et kapitalkrav fastsat af erhvervs- og vækstministeren i kraft for de udpegede SIFI'er. SIFI'er i Grønland vil blive udpeget af Finanstilsynet senest den 30. juni 2016. Herefter vil erhvervs- og vækstministeren fastsætte et kapitalkrav, som den/de udpegede SIFI'er skal opfylde fra 1. august 2016.

Endelig har Færøernes landsstyre og Naalakkersuisut i efteråret 2015 bekræftet, at de ønsker, at regler svarende til de nye EU-regler om krisehåndtering af banker mv. bliver gennemført på henholdsvis Færøerne og i Grønland. Det er forventningen, at reglerne kan træde i kraft på Færøerne og i Grønland i løbet af 2016.

4.8 Forsknings Samarbejde

Forum for Arktisk Forskning har eksisteret siden 2013, hvor Uddannelses- og Forskningsministeriet nedsatte forummet med deltagelse af centrale forskningsaktører i rigsfællesskabet. Færøernes landsstyre og Naalakkersuisut indgår som observatører.

Forum for Arktisk Forskning har gjort en særlig indsats for at styrke danske, færøske og grønlandske forskningsinstitutioners logistiske samarbejde. Et resultat af det arbejde er webportalen Isaaffik Arctic Gateway, der er taget i brug den 31. marts 2015 som et redskab til at planlægge polarekspeditioner for den enkelte forsker. Fra 2016 vil forsvarrets logistiske støtte til forskningen være en del af portalen.

I første halvdel af 2015 afleverede forummet sin første årlige redegørelse til uddannelses- og forskningsministeren med anbefalinger til rigsfællesskabets arktiske forskning.

Uddannelses- og forskningsministeren vil i anden halvdel af 2016 lancere en strategi for forskning, innovation og uddannelse i Arktis. Strategien er en del af udmøntningen af Kongerigets Arktisk Strategi 2011-2020. Det er estimeret, at der anvendes op mod trekvart milliard kr. årligt til forskningsaktiviteter i og om Arktis (2013-tal).

4.9 Undervisning om Færøerne og Grønland i de danske skoler mv. På undervisningsområdet er der inden for de gymnasiale uddannelser samarbejdsaftaler mellem Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling og henholdsvis de færøske og grønlandske myndigheder.

Ministeriet har taget en række initiativer, der understøtter undervisning i emner om færøske og grønlandske forhold og derved også udbreder kendskabet til rigsfællesskabet. Det drejer sig bl.a. omsærlige temasider på Danmarks Læringsportal, EMU.dk. Temasiderne dækker grundskoleområdet og de gymnasiale uddannelser – her findes inspirationsmaterialer og generelle informationer om rigsfællesskabet og fokus specifikt på Færøerne og Grønland. På grundskoleområdet vil der endvidere blive udviklet undervisningsforløb og læringsaktiviteter til inspiration. På det gymnasiale område udarbejdes der faglige forløb med udgangspunkt i udvalgte aktuelle emner.

4.10 Afdækning af grænsehindringer og hindringer inden for rigsfællesskabet

Regeringen har i samarbejde med de færøske og grønlandske myndigheder identificeret såvel nordiske grænsehindringer som hindringer inden for rigsfællesskabet og udarbejdet en oversigt herover.

Med nordiske grænsehindringer forstås barrierer, der påvirker mobiliteten for borgere og virksomheder mellem på den ene side Færøerne og Grønland og på den anden side de øvrige nordiske lande. Hindringer inden for rigsfællesskabet kan være områder, hvor en forskellig retstilstand i de enkelte rigsdele kan skabe u hensigtsmæssigheder eller hindringer, fx ved flytning mellem rigsdelen. Ved visse hindringer kan der være behov for at arbejde for at ændre retstilstanden, mens en forskellig retstilstand på andre områder kan være velbegrundet.

Det videre arbejde med løsninger på de grænsehindringer, der er behov for at løse, varetages i et direkte samarbejde mellem de relevante myndigheder i Danmark, Grønland og på Færøerne.

Hermed slutter redegørelsen.